

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

اَئِمَّةِ اَیْمَانِ

معرفی شورای اسلامی شهر تهران

مقدمه

مشورت و نهاد مشاوره در تعالیم دین مبین اسلام چه در آیات قرآنی « وَ شَاوِرْهُمْ فِی الْاَمْرِ فَاِذَا عَزَمْتَ فَتَوَكَّلْ عَلَی اللّٰهِ » (آل عمران - 158) و « وَ اَمْرُهُمْ شُورَى بَیْنَهُمْ » (شوری - 38) و چه در روایات معصومین (علیهم السلام) از جمله کلام امیرالمومنین علیه السلام « مَنْ اَسْتَبَدَّ بِرَاْیِهِ هَلَكَ وَ مَنْ شَاوَرَ الرَّجَالَ شَارَكَهَا فِی عُقُولِهَا - کسی که نسبت به نظر و رأی خود استبداد ورزد، هلاک می شود و کسی که با افراد مشورت کند، در عقل آنان شرکت جسته است. » (نهج البلاغه - حکمت 161)، جایگاه و اهمیت ویژه ای دارد.

با شکل گیری نظام جمهوری اسلامی در کشور عزیزمان ایران، حضرت امام خمینی (قدس سرّه الشریف) مبتنی بر تعالیم دینی، در تاریخ 1358/2/9 دستوری را برای تشکیل شوراهای و تهیه مقدمات آن صادر فرمودند که متعاقباً این امر در تدوین اصول متعدد قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران یعنی اصول ششم، هفتم، یکصد تا یکصد و سوم، یکصد و پنجم و یکصد و ششم لحاظ گردید.

علاوه بر اقدامات تقنینی که پیش از تصویب قانونی اساسی، از سوی شورای انقلاب جمهوری اسلامی ایران در تاریخ های 1358/4/3 و 1358/7/1 برای تشکیل و فعالیت شوراهای محلی و شوراهای شهر انجام گرفت، پس از تصویب قانون اساسی نیز مجلس شورای اسلامی در سال های 1361، 1365 و نهایتاً در سال 1375، قانون تفصیلی مربوط به شوراهای اسلامی کشوری را تصویب کرد که به مرور نیز با تغییرات فراوان همراه شد.

قوانین مذکور با تاخیر چند ساله از زمان تصویب، در اسفند ماه 1377 با برگزاری انتخابات شوراهای اسلامی کشوری، اجرایی شدند و متعاقباً نیز شوراهای مذکور در نهم اردیبهشت 1378 فعالیت خود را آغاز کردند.

در بین شوراهای اسلامی کشوری، شوراهای اسلامی شهر که حدود هفتاد درصد ترکیب جمعیتی کشور را پوشش می‌دهند، دارای اهمیتی ویژه و حساس می‌باشند که به موجب قوانین مربوط وظایفی مهم از بعد نظارتی و تقنینی بر عهده آنها گذاشته شده است.

این شوراها بخش قابل توجهی از وظایف خود را که غالباً در ماده (71) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 و اصلاحات بعدی آن، درج شده است از طریق وضع مصوبه انجام می‌دهند و بدین لحاظ شاید وصف تقنینی شورای اسلامی شهر به نوعی بر وصف نظارتی آن غالب باشد. خصوصاً اینکه وصف نظارتی این شوراها نیز در موارد متعددی منجر به اقدام تقنینی می‌شود.

در بین شوراهای اسلامی شهر، شوراهای اسلامی کلان شهرها و در بالاترین سطح موجود، شورای اسلامی شهر تهران به علت ویژگی‌های جمعیتی، فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی و غیره، در سطح ملی و بین‌المللی جایگاه برجسته‌ای دارند.

شورای اسلامی شهر تهران از بدو تشکیل در اردیبهشت ماه 1378 تاکنون، فعالیت خود را در سطحی گسترده آغاز کرده و ادامه داده و در این مسیر ضمن انجام وظایف نظارتی خود، از جنبه تقنینی نیز چند هزار مصوبه وضع نموده است.

فعالیت تقنینی و نظارتی شورای اسلامی شهر تهران غالباً با بررسی کارشناسی در کمیسیون‌ها و کمیته‌های تخصصی آن آغاز و نهایتاً به تصمیمات گرفته شده در صحن علنی شورا، ختم می‌شود.

شورای اسلامی شهر تهران برای انجام فعالیت خود علاوه بر ترتیباتی که در قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 و اصلاحات بعدی آن، خصوصاً ماده (71)، پیش‌بینی شده از مقررات متعدد دیگری که توسط هیات وزیران، شورای عالی استان‌ها و یا خود شورا وضع گردیده است، تبعیت می‌کند.

تشکیلات

شورای اسلامی شهر تهران از ابتدای تشکیل در نهم اردیبهشت ماه 1378 تاکنون، علاوه بر اینکه در دوره‌های مختلف از حیث تعداد اعضاء متفاوت بوده است (پانزده، سی و یک و اخیراً بیست و یک عضو)، از حیث تشکیلات نیز دچار تغییرات و تحولاتی شده است. در حال حاضر این شورا علاوه بر تشکیلاتی که به صورت عملی برای انجام امور اداری، مالی و پشتیبانی، به صورت ثابت دارد، مبتنی بر ماده (1) آیین‌نامه تشکیلاتی کارکنان دبیرخانه شوراهای اسلامی کشور مصوب 1388/12/16 وزیران عضو کمیسیون امور اجتماعی و دولت الکترونیک با اصلاحات بعدی آن، دارای سه رکن اصلی زیر می‌باشد:

اول : هیات ریسه؛

دوم : دبیرخانه؛

سوم : کمیسیون‌ها.

اول – هیات ریسه: در وضعیت کنونی و با رعایت ماده (16) قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 با اصلاحات بعدی آن، شورای اسلامی شهر تهران دارای یک رییس، یک نایب رییس و دو منشی می‌باشد. هیات ریسه شورا مبتنی بر مقررات مربوط وظایف متعددی از جمله اداره جلسات شورا و همچنین رسیدگی به برخی امور را بر عهده دارد. (1)

در حال حاضر شورای اسلامی شهر تهران دارای یک سخنگو نیز می‌باشد که مبتنی بر ماده مذکور و همچنین ماده (4) آیین‌نامه داخلی شورای اسلامی شهر مصوب 1384/1/24 هیأت‌وزیران، به صورت جداگانه و خارج از ترکیب هیات ریسه انتخاب می‌شود.

دوم – دبیرخانه: دبیرخانه شورای اسلامی شهر تهران زیر نظر رییس شورا، امور مربوط را انجام می‌دهد که عمدتاً بر فعالیت مکاتباتی، بایگانی و مانند آن متمرکز می‌باشد.

سوم: کمیسیون‌ها: عمده فعالیت کارشناسی مربوط به بررسی طرح‌ها و لوایح و همچنین وظیفه نظارتی شورای اسلامی شهر تهران از طریق کمیسیون‌های آن انجام می‌شود.

تعداد کمیسیون‌های شورای اسلامی شهر تهران، از ابتدای تشکیل تاکنون دچار تحولاتی شده است که حسب آخرین تغییرات به عمل آمده در سال 1392، شش کمیسیون دایمی به شرح زیر وظایفی را که مقررات مربوط بر عهده آنان گذاشته است، انجام می‌دهند:

1. کمیسیون برنامه و بودجه؛
2. کمیسیون عمران و حمل و نقل؛
3. کمیسیون شهرسازی و معماری؛
4. کمیسیون فرهنگی و اجتماعی؛
5. کمیسیون سلامت، محیط زیست و خدمات شهری؛
6. کمیسیون نظارت و حقوقی.

هر یک از کمیسیون‌های مذکور مبتنی بر شرح وظایف معین شده دارای چند کمیته هستند. کارهای مقدماتی مربوط به امور محوله از جمله بررسی طرح‌ها و لوایح تقدیمی به شورا و یا تهیه طرح و امور نظارتی بدو در کمیته‌ها انجام می‌شود و سپس مراتب برای بررسی بعدی و اتخاذ تصمیم به کمیسیون متبوع منعکس می‌گردد تا نهایتاً از این طریق برای اقدامات بعدی به رییس و یا هیات ریسه شورا ارائه شود. (2)

لازم به ذکر است بر اساس برخی مقررات مربوط از جمله آیین‌نامه داخلی شورای اسلامی شهر تهران مصوب 1378/2/9 شورای اسلامی شهر تهران که هنوز بخشی از آن معتبر می‌باشد، شورای اسلامی شهر تهران می‌تواند کمیسیون‌های غیر دایمی تحت عنوان،

¹ - برای اطلاع از وظایف تفصیلی هیات ریسه، به مقررات مندرج در مجموعه قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران که از طریق صفحه اول این سامانه قابل دسترس می‌باشد، مراجعه شود.

² - برای اطلاع از وظایف کمیسیون‌های دایمی شورا، به مقررات مندرج در مجموعه قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران که از طریق صفحه اول این سامانه قابل دسترس می‌باشد، مراجعه شود.

"کمیسیون تلفیق"، "کمیسیون موقت خاص"، "کمیسیون مشترک" و "کمیسیون ویژه" داشته باشد که در دوره‌های مختلف فعالیت این شورا، بعضاً برای انجام وظایف خاصی تشکیل شده‌اند و پس از انجام امور محوله، موجودیت آنان پایان یافته است.

نحوه فعالیت

وظایف و اختیارات شورای اسلامی شهر تهران به مانند سایر شوراهای اسلامی شهر، منبعت از **قانون اساسی و قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 و اصلاحات بعدی آن** و برخی قوانین و مقررات تصویب شده پیش و بعد از قانون مذکور می‌باشد. در عین حال اقدامات و از جمله مصوبات شورای اسلامی شهر تهران مبتنی بر دو محور اصلی است.

الف - اقدامات نظارتی و همچنین تقنینی از طریق وضع مصوبه: جدا از اقدامات نظارتی شورای اسلامی شهر تهران که ممکن است منجر به وضع مصوبه بشود یا نشود، در مواردی که شورای مذکور متکی به **قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 و اصلاحات بعدی آن**، خصوصاً ماده (71)، مبادرت به وضع مصوبه می‌کند، این مصوبات باید مبتنی بر قانون مذکور از جمله مواد (77) و (80) آن، مسیر مشخصی را برای لازم الاجراء شدن طی کند.

این دسته از مصوبات پس از لازم الاجراء شدن نیز ممکن است در مواردی که به وضع عوارض مربوط می‌شود، توسط وزیر کشور لغو و یا اصلاح گردد و یا به علت مغایرت با قوانین و مقررات یا خارج بودن از حدود اختیارت و وظایف شورا و یا مغایرت با موازین شرع، توسط هیات عمومی دیوان عدالت اداری جزئاً و یا کلاً ابطال گردد.

ب - اقدام به تشخیص ملک معین به عنوان باغ و حفظ و نظایر آن: این اقدام نیز هر چند در قالب وضع مصوبه انجام می‌شود، اما مستند به قانون مورد اشاره در بند قبل نیست، بلکه شورای اسلامی شهر تهران به مانند سایر شوراهای اسلامی شهر، اقدام مذکور را به استناد لایحه قانونی حفظ و گسترش فضای سبز در شهرها مصوب 1359/3/3 شورای انقلاب اسلامی و اصلاحات بعدی آن مصوب 1388/4/20 مجمع تشخیص مصلحت نظام و مقررات مربوط به این قانون، انجام می‌دهد.

مصوباتی که در این قالب توسط شورای اسلامی شهر تهران وضع می‌شود، فارغ از محتوای متنوعی که دارد، چون متکی به **قانون تشکیلات، وظایف و انتخابات شوراهای اسلامی کشور و انتخاب شهرداران مصوب 1375/3/1 و اصلاحات بعدی آن** نیست، برای لازم الاجراء شدن مسیر مندرج در قانون اخیر الذکر را طی نمی‌کند. بلکه پس از ابلاغ به شهرداری تهران لازم الاجراء می‌شود و چنانچه از سوی ذی نفع، اعتراضی نسبت به آن صورت گیرد، به عنوان شکایت به یک تصمیم اداری و اجرایی، شبهه قضایی، شورای اسلامی شهر که نهاد حکومتی محسوب می‌شود، در یکی از شعب دیوان عدالت اداری؛ و نه هیات عمومی دیوان مذکور، رسیدگی می‌شود و ممکن است حسب مورد تایید و یا لغو گردد.

لازم به ذکر است پیش از اینکه قوانین مربوط به شوراهای اسلامی در کشور از جمله قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و سایر قوانین و مقررات عادی مرتبط به شوراهای اسلامی کشوری تصویب شود، قوانینی در کشور وجود داشته که بر اساس

آن نهادی به نام "انجمن شهر" متولی انجام وظایفی در ارتباط با حوزه شهری بوده است. اما پس از برقراری نظام مقدس جمهوری اسلامی در کشور عزیزمان ایران و ایجاد تغییراتی در نظام حقوقی کشور، شورای اسلامی شهر جایگزین و جانشین انجمن شهر گردیده است و به همین خاطر وظایف و اختیاراتی که در قوانین پیش از برقراری نظام شورایی جدید در کشور برای انجمن شهر مقرر شده بود، به شورای اسلامی شهر منتقل گردید که بحث تفصیلی در این خصوص در این مقاله نمی‌گنجد و کاربران محترم برای آگاهی از آن، باید به منابع معتبر دیگر مراجعه نمایند.

